

אקדמות מלין

ספר אהבת תורה יצא לאור בפאדגרוזע אצל קראקא, שנת תרס"ה, בחיי המחבר הרה"ג רבי פנחס זלמן סג"ל איש הורוויץ ז"ל. הספר הוא נדיר מאוד וכמעט שאינו בנמצא לא בספריות צבוריות ולא בספריות פרטיות, ואשרי שזכינו לההדירו מחדש כדי להגדיל תורה ולהאדירה.¹

על הרב המחבר כמעט לא ידוע כלום. אביו הרה"ג רבי יחיאל מיכל דוד סג"ל הורוויץ ז"ל כיהן כדומ"ץ בקראקא. מצד אמו, סבו של הרב המחבר היה הרה"ג רבי יוקל הורוויץ ז"ל, מי שהיה נכדו של הרה"ג רבי יצחק הלוי הורוויץ ז"ל, המכונה רבי איציקל האמבורגר, אב"ד אה"ו ובעל "משנת הלוי".² רק זה ידענו שהרב המחבר סופר היה כלשון הגמרא במס' קידושין (ל.) שהיה סופר ומונה אותיותיה ותיבותיה של התורה, ומחדש חידושים נפלאים באהבתו לתורה. גם פקח היה כפי שיוצא מתוך לשונו בפתיחת הספר:

**הסכמתי בלבבי שלא ליקח הסכמות מגדולי ישראל
ואמרתי לספרי מעשיך ירחקוך ומעשיך יקרבוך.**

ואכן ראוי ספרו של הרב המחבר לקירבה יתירה ע"י חובבי תורה, שהרי הוא ספר נפלא אשר כמעט אין דוגמתו בכל ספרותנו הקדושה. וכדי לעמוד על חידוש אחד מני אלף מספר אהבת תורה נציע לשון חז"ל בקידושין (ל.):

לפיכך נקראו ראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות שבתורה, שהיו אומרים וא"ו דגחון חציין של אותיות של ס"ת, דרש דרש חציין של תיבות.³

הרבה קולמוסים נשתברו והרבה דיו נשתפך כדי להבין דברים אלו, שהרי בספרי תורה שלנו וא"ו דגחון אינו חציין של אותיות, ודרש דרש אינם חציין של תיבות.

על הבעיה של וא"ו דגחון כבר עמדו בין השאר בעל תשואות חן (ברדיטשוב, תקע"ו; הוצאת ברוקלין, תשמ"ב, עמ' פב), משנת אברהם (זיטומיר, תרכ"ח; הוצאת ברוקלין, תשמ"ט, עמ' יב), משפחת סופרים (ווילנא, תרמ"ג, עמ' יח), תורה תמימה (ווילנא, תרס"ד, לויקרא יא:מב, אות קפח), משנת רבי יעקב (פיעטקוב, תר"ץ, עמ' לה), פסקי אליהו (סעאיני, תרצ"א, ז"ג, סימן ח), המקרא והמסורה (ירושלים, תשכ"ד, עמ' מד), בית אהרן (להגאון רבי אהרן מגיד ז"ל, ניו יורק, תשל"ח, חלק י"א עמ' תקטו), תורה שלמה (ירושלים, תשל"ח, חלק כ"ח, עמ' רפח), ושיטתו של ר' יצחק יוסף זילבר, מובאה במאמרו של ר' אברהם קורמן, "מספר הפסוקים המלים והאותיות שבתנ"ך" (שמעתיו י"ח, תשמ"א, מספר סה-סו, עמודים 26-27).

על הבעיה של דרש דרש (עיין במקורות הנזכרים למעלה לגבי וא"ו דגחון, שרובם עוסקים גם בבעיה זו) עמד מחברנו, וחידש בה חידוש נפלא (עיין בפנים ח"א, עמוד ד', בסוף ד"ה הראני נא; וח"ב, עמ' יג; ד"ה דרש דרש). וכאן ארחיב קצת את הדבור.

¹ קטעים חשובים מתוך הספר נדפסו שנית בספר ויעל אליהו (לונדון, תשנ"א), עמודים קעא-ריח.

² ר' מאיר וונדר, מאורי גליציה (ירושלים, תשמ"ב), ח"ג, עמודים 133 ו 233. על הרה"ג ר' איציקל האמבורגר, עיין משנת הלוי, בעריכת ר' יצחק רפאל (ירושלים, תשמ"ח).

³ עיין מס' סופרים ט:ב (מהדורת היגער, עמ' 201), ובמקורות שנרשמו ע"י היגער, שם, הערה 4.

בשנת תשל"ה יצא לאור מאמרו של ר' אברהם קורמן על "מספר הפסוקים בתורה" (שמעתין יב, מספר מ"ג). שם הזכיר לראשונה את שמו של ר' יצחק יוסף זילבר, מגולי רוסיה שזכה לעלות ארצה עוד בתקופה הקומוניסטית. קורמן שמע מזילבר תירוש נפלא על בעית דרש דרש, והדפיסו במאמרו הנ"ל. זילבר סיפר כי מצא את התירוש בספר אור תורה, קראקא, תרע"ג. קורמן הוסיף בהערה (עמ' 9, הערה 3):

בדקתי ב"בית עקד ספרים" לפרידברג ולא מצאתי שם ספר בשם "אור תורה" בהוצאת קראקא תרע"ג. ייתכן שהכוונה לספר "אור תורה" לר' מנחם ב"ר יהודה די לונזאנו הדן בסדר הגהת ספר תורה, ור' אליהו ב"ר עזריאל מוילנא הוסיף למהדורה שניה (האמבורג תצ"ח) בענין השגיאות שנפלו בספרי התנ"ך הנדפסים. טרם הצלחתי להשיג את הספר לעיין בו.

בשנת תשמ"א חזר והדפיס ר' אברהם קורמן את המאמר הנ"ל "בצורה מסודרת ועם כמה הוספות, השלמות, הארות והערות" (שמעתין יח, מספר נה-נו), וחזר על התירוש ששמע מר' יצחק יוסף זילבר, וגם על הערתו שבדק ולא מצא ספר בשם אור תורה שיצא לאור בקראקא, תרע"ג.

בשנת תש"ס יצא לאור בבני ברק ספר דקדוקי תורה לר' יעקב רייניץ, ושם (עמ' פז) הוא מצטט (בשם ר' אברהם קורמן ור' יצחק יוסף זילבר) ספר אור תורה, קראקא, תרע"ג, ומודה שלא מצא ספר בשם זה שיצא לאור בקראקא תרע"ג.

כמובן, ספר אור תורה, קראקא, תרע"ג, לא היה ולא נברא. והכוונה לספרנו, אהבת תורה (קראקא, תרס"ה). והתירוש שמביא קורמן בשם זילבר הוא התירוש של הרה"ג ר' פנחס זלמן סג"ל איש הורוויץ ז"ל. ובאמת יש לתמוה קצת על ר"א קורמן ועל ר"י רייניץ שלא תקנו את הטעות שבדבריהם ע"י עיון בספר תורה שלימה, כך כ"ח (ירושלים, תשל"ח), עמ' רפט, ששם כבר נזכר ספרנו בשמו הנכון ובשנת הדפסתו הנכונה. ובכל זאת, תיתי להון לר' אברהם קורמן ולר' יצחק יוסף זילבר שהרחיבו הדיבור על סוגית דרש דרש, והדפיסו רשימה שלימה של כל התיבות הכפולות שבתורה (שם, עמ' 25-26).

בהוצאה זו תיקן אחי הרב יהושע נ"י כמה טעויות דפוס שנפלו בהוצאה הראשונה. וכן הוסיף אחי הערות חשובות בסוף הספר (עמוד 54). בחלק השני של הספר, סידר המחבר את חידושיו כפי סדר הפרשיות של התורה, ולאחר כן הוסיף השמטות בסוף הספר. כוכב כזה * על יד שם הפרשה מסמן שהמחבר הוסיף דברים על פרשה זו בהשמטותיו שבסוף הספר.

ואני תפילה שספר אהבת תורה שוב יתקבל ויתאהב ע"י לומדי התורה, ושזכות הלימוד בו תימנח לעליית נשמותיהם של מחברו הגדול, ושל אבינו היקר, המחנך הדגול, הרב ר' יצחק צבי ב"ר יהושע ליימן ז"ל. הספר יוצא לאור לרגל יום היארצייט השלישי שלו, נפטר יום כ"ו שבט, תש"ס לפ"ק, תנצב"ה.

שניאור זלמן בן לא"א הרב ר' יצחק צבי ליימן
כ"ו שבט, תשס"ג לפ"ק